

Тифлисъ. Редакція „Мшакъ“

իւրաքանչիւր մասին 2 կօպէկ:

[illegible]

$U_1 \cdot U_2$

ձուլմանը և աւագ քանակային որ մեծը թիֆ-
լիսցի ինքնուրու մեր շրագրութիւնը ասո-
սիկ կը ցանկանայինք տեսնել այդ հաշիւը:

Գրկգոր Արծրանի

ՆԱՄԱԿ ՄՈՒՍԿԱՅԻՑ

Մարտի 14-ին

Տաճկանապատի հայոց կրթական ու հա-
լածանքները, նոյն կարգաւորութիւններն ու թը-
վաւ վիճակը ամենին սիրտը մորմոքելով կա-
րեկցութիւն, նրախական օգնութիւն և բարոյա-
պէս քաջալերութիւն են պահանջում: Ազգին
ամեն մի անդամի սրբազան պարտք է, այսպիսի
նեղ օրերում մասնաւոր, հոգալ ընդհանուրի
բարօրութեան և ձեռքի եկած օգնութիւնը չը
խնայել:

Ահա այս նպատակաւ ես գիտ անցած տարի
ինքնաւոր զիմեցի այստեղի արժեւորական
աւագ քանակային Ստրինկանցին և ստացայ մի
տեսարակ Մոսկովայի հայ հասարակութիւնից
նուէր ժողովուրդ թիւրքիսպատակ տառապեալ
հայերին համար: Թէ և քիչ լինէր իրոյումի մօտ
զիւրում փաստած հայերին համար էլ նուէրը
բացայայտ լինելով որ վաճառքի հայերը անկի մեծ
թշուառութեան մէջ են: Մոսկովայի հայ հասա-
րակութիւնը իւր կամաւոր տուրքը վանեցուց է
կամենում նուիրել: Իրաւ է ամեն տեղ էլ մեր
ազգը թշուառ դրութեան մէջ է, ամեն տեղ էլ
մեծ կարօտութիւն ունի և մենք պարտաւոր ենք
օգնել անխտիր ամենին—բայց որովհետեւ մեր
զոհաբերութիւնը մասնաւոր է, ուստի բարօք
պիտի համարեմք առաւել կարօտեալներին օգ-
նել առ այժմ:

Այստեղ բացած ստորագրութեամբս կարողա-
ցայ հաւաքել 726 ռ. 50 կ. որ և ուղարկում եմ
ձեզ, յուսալով որ դուք ես կը նպաստէք ձեր
կողմից այդ գումարը տեղ հասցնելուն:

Այդ գումարը Մոսկովայի հայ հասարակու-
թեան նուէրն է, ուստի իմ պարտաւորու-
թիւնս եմ համարում հրապարակաւ յայտնել իմ
խորին շնորհակալութիւնը Մոսկովայի հայ հասա-
րակութեան որ ամենքն էլ թէ գերզատաւ-
նեցը, թէ վաճառականները՝ մեծ ուրախութեամբ
ընդունեցին իմ առաջարկութիւնս, մեծ առա-
տուքեամբ և անկեղծ սրտով նուիրեցին այդ
գումարը: Ուղարկում եմ ձեզ, յարգել խնայողի,
նուիրատու անունները և խնդրում եմ քարե-
հաճէք, տպագրել տալ ձեր պատուական թեր-
թում, նախ այն պատճառաւ որ նպաստող հա-
սարակութիւնը իւր առաւոր նուէրը հասնելու ճա-
նապարհում տեսնել և երկրորդ, օրինակ լինելով
ուրիշներին էլ քաջալերել: Յաւանք է տեսնել
քարի գործում անաղիւզ զգացմունքներ ու կըր-
քեր—մենք ուշադրութիւն չէինք դարձնել եթէ
խտրիզաներ ու արգելք դնողները միայն մի
քանի չը հասկացող մարդիկ լինէին: Բայց ցա-
ւախին այն է որ ուսումը երիտասարդու-
թիւնը իրան բոլորովին անպատրաստ յայտ-
նեց հասարակութեան գործում և փոխանակ
մեզ հետ ձեռք ձեռքի տուած գործելու, այդ
երիտասարդութիւնը գործի ինքնատեղը իրան
չը պատկանել անպատուութիւն համարեց իրան
համար, և բաժանուելով իմ առաջարկութեան տո-
րագրութիւնից սկսաւ զանազան արգելքներ դը-
նել, թէ լրագրութեան և թէ ուրիշ միջոցներով
խօսել, աղաղակել «մենք», «մենք սկսանք», «մենք
ենք յաւաքը տանում» և այլն: Մենք կարծում
էինք թէ այժմ կիրք մեզանում բեր գործունեու-
թեան մէջ համակրութիւն կարող է սպասել մա-
նաւանդ ուսումող երիտասարդութիւնից, բայց
նորա բռնած ընթացքը ապացուցեց որ դեռ
չուտ է այդպիսի բարոյական ու մտաւոր յեղա-
փոխութիւն սպասել նորանից: Ահա նուիրա-
տունների ցուցակը:

Տիֆլիսի Վ. Արիմանց 25 ռ. 8. Աւետիսեան
10 ռ. 8. Աղամանց 5 ռ. Ա. Աղամանց 3 ռ.
Ս. Աղամանց 3 ռ. Գ. Արեանց 5 ռ. Ան-
յայտ Կոնյայից 5 ռ. Անյայտից 3 ռ. Լու 2 ռ. Լու
1 ռ. Լու 1 ռ. Ս. Բարսամանց 10 ռ. Ս.
Բարսամանց (տիֆլիս) 10 ռ. Բեկզարեանց
3. Գարսեանց 10 ռ. Զ. Կուզարեանց 10 ռ.
Գիւլանով 25 ռ. Գիւլանով 10 ռ. Զարգա-
րեանց 2 ռ. Ս. Էգեանց 10 ռ. Տիֆլիսի Ս. Էգե-
անց 10 ռ. Ս. Էգեանց 5 ռ. Վ. Թուրքմանց 15
ռ. Ս. Թուրքմանց 5 ռ. Օրիորդ Մ. Թումա-
նեանց 15 ռ. Արարք Ժամարեանց 50 ռ. Մօլ-
դէտ Կիւմար 2 ռ. Գ. Լիւնդեանց 25 ռ. Լ. Լա-
զարեանց 4 ռ. Խաչկոյան 3 ռ. Լ. Խաչկոյան
5 ռ. Խէչումեանց 3 ռ. Գ. Խանդանց 12 ռ. Մ.
Խաչկոյան 1 ռ. Ա. Խանդանց 5 ռ. Հայ

ոնի 1 ռ. Լու 2 ռ. Հեղուքեանց 10 ռ. Գ. Հովնա-
նեան 100 ռ. Տիֆլիսի Զ. Հովնանց 25 ռ. Ա.
Հովնանց 25 ռ. Ա. Հովնանց 5 ռ. Գ.
Հովնանց 10 ռ. Ա. Միզարեանց 10
ռ. Ն. Մարգարեանց 5 ռ. Տիֆլիսի Միւսա-
րեանց 10 ռ. Տիֆլիսի Վ. Միւսարեանց 5 ռ. Ա.
Մանուկեանց 1 ռ. Զ. Մանուկեանց 5 ռ. Երմանկ
պատմ. Կաթող. Էջմիածնի 10 ռ. Ս. Զաւր-
բեանց 10 ռ. Ս. Նազարեանց 3 ռ. Ս. Շամ-
խարեանց 11 ռ. Ս. Հաջադեանց 5 ռ. Գ.
Պապիսեանց 5 ռ. Պապիսեանց 1 ռ. Ս. Զանու-
մեանց 50 ռ. Գ. Զաւարեանց 3 ռ. Մ. Ստե-
փանեանց 10 ռ. Գ. Սարգսեանց 10 ռ. Մ.
Ստրինկանց 5 ռ. Ա. Վախեանց 3 ռ. Գ. Վար-
դաբեանց 15 ռ. տիֆլիսի Վ. Տէր-Միւրեանց
5 ռ. Տէր-Աստուածատուրեանց 2 ռ. Ն. Տէր-
Միւրեանց 2 ռ. Մ. Փանեանց 10 ռ. Գ. Քա-
նանեանց 5 ռ. Օրդուխանեանց 5 ռ. Ուսումող
Արզութեանց 2 ռ. Ասկեր-Բէկ-Արզութեանց 1 ռ.
Ասկերեանց 2 ռ. Դաւթեանց 2 ռ. Խիւրկու-
փեանց 2 ռ. Եղիազարեանց 3 ռ. Զարգարեանց
2 ռ. Թաւարեանց 1 ռ. Կանդուբեանց 3
ռ. Մարգարեանց 3 ռ. Մարտիանց 3 ռ. Մի-
րիմանեանց 2 ռ. Զոհանեանց 3 ռ. Նիւմիւրովի
50 կ. Ս. Տէր-Սարգսեանց 2 ռ. Ա. Քալանթա-
րեանց 2 ռ. Բնդուրեանց 726 ռ. 50 կ. Գործ-
716 ռ. 50 կ. արժանի փող և 10 արժանի փող-
հատած գրեանք (5 օրինակ պատմութիւն Կա-
թողիկոսաց Էջմիածնի, Մ. Միւրեանցի) որը փո-
սով ուղարկում եմ ձեզ.—716 ռ. 50 կ. քարե-
հաճեցէք ծրարումս դրած պ. Կանդուբեանցի
փոխանակարժեքով ստանալ պ. Չիթախովից թիֆ-
լիսում:

Մարտի 14-ին

ՆԱՄԱԿ ՄՈՒՍԿԱՅԻՑ

Բարեկեցի գիւղ մարտի 15

Այստեղ քանակային հաշիւի գիւղում
տեղուց քանակային Տէր-Վարդապետ Տէր-Վարա-
պետեանցի միջնորդութեամբ ստորագրութիւն
եմ բացել յօդուտ հրդեհից փաստած վանե-
ցիները:

Նոյն մտադիր եմ անելու և այլ հայոց գիւ-
ղերում, որք գտնուում են Բարեկեցի շրջակայ-
քում, անձամբ տեսնուելով գիւղական քաճա-
նանքի հետ:

Ստորագրութիւնը վերջնական լինող, հաւա-
քած փողերն կուղարկեմ իմ ծախքով ձեր խըմ-
բագրութեանը ստորագրութեան թղթերի հետ
միասին:

Ուղարկում եմ յօդուտ վանեցիների տան և
հինգ մանկէ:

Բժիշկ Միրիմանեանց

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

«Մշակի» անցեալ համարում տպեցինք մի
նամակ ՐՕՍՏՈՎ քաղաքից, որով մեզ ուղար-
կում էր 85 ռուբլ յօդուտ վանեցիներին: Այժմ
տպում ենք նուիրատուները անունները: Յարու-
թիւն Սարգսեանց 3 ռուբլ, Կարապետ Գրի-
նիքեան 5 ռ., Գ. Վարդանեան 3 ռ., Մի ոնի 1
ռ., Մ. Արաւելով 1 ռ., Գեորգ Խասապեանց 1
ռ., Նիկոլայ Խասապեանց 2 ռ., Կարապետ
Խոսեմով 1 ռ., Մաւալով Մանուկեան 1 ռ., Կի-
րիլով 1 ռ., Կոզմով 1 ռ., Գ. Զարեկեան 3 ռ.,
Մեղեան Ուսումող 3 ռ., Առաքել Գալաշով
50 կոպ. Գեորգ Մաթեւով 2 ռ., Զոհանեանց
Տէր-Արաւելով 3 ռ., Մանուկ Խիւրկով 1 ռ.,
Մ. Ռիւբալով 1 ռ., Զոհ. Նազիրով 2 ռ., Խաչ.
Նազիրով 1 ռ., Ա. Անտոնով 1 ռ. Գ. Կեօկէեկով
1 ռ., Տօկիլեան 1 ռ., Գր. Վեթեմով 2 ռ., Գ.
Զորշովով 1 ռ., Գ. Յովսէփեան 2 ռ., Աղեկեան
1 ռ., Պաւլաշով 1 ռ., Բանամաւով 50 կոպ.,
Պ. Գոնուով 1 ռ., Ս. Սալթիկով 1 ռ., Ս. Մի-
քեանց 1 ռ., Զոհանիմ Տէր-Գրիգորեանց 3 ռ.,
Ս. Կեօկէկով 1 ռ., Միւրախ Լուրցիքեան 2 ռ.,
Մ. Բոսիկիւրով 1 ռ., Գրիգոր Անաւելով 2 ռ.,
Մանուկ Խասապեանց 2 ռ., Զոհ. Պապախ-
եան 3 ռ., Ս. Մանուկեանց 5 ռ., Կարապետ
1 ռ., Ա. Խալիբաբեանց 2 ռ., Կարապետ Խո-
սեան 10 ռ., Մի հայ 3 ռ.:

Այս օրերս վերադարձաւ Թիֆլիս մեր հայոց
հասարակութեանը յայտնի աղանդաւոր դե-
րասան Մ. Ամիրխան, որ քանի մի տարի Կ.
Պոլսում էր ապրում, և ինչպէս լուսն էր կա-
տարեւորութիւն է իր արհեստի մէջ:

Շնորհակալութեամբ ստացանք Ս. ՊԵՏԵՐ-
ԲՈՒՐԳԵՅ Պ. Բ. Պատկերներից նրա նոր
թարգմանութիւնը «Армянская География VII Вста-
но Р. X. (принципавш. Моисей Хоренскому).
Тексты и переводы с карт и объяснительн. при-
мечаниями издае К. П. Паткановъ. С. П. Б. 1877.

«Тифл. Вѣстн.» լրագիրը լսել է որ Թիֆլիսի
այդիները Արեւմտահայկեան Բառարկութեան և
Մուշապիկ շառավիղ կանցնեն պատմական կա-
րածները կողովորութիւնից քաղաքային վար-
չութեան ձեռքը:

Նոյն լրագիրը հաղորդում է որ մարտի 28-ին
Ժամբ 5-ին երեկոյեան Մուշապիկի այդուց ոչ
հեռու, Անցէլի գաւթի գործարանի առջև մի
ֆաէտոն շատ արագ վազելով, անցաւ մի 5
տարեկան երեխայի վրայով և սաստիկ աշտու-
ղակեց ողորմելի երեխայի մարմնը:

Վրաց «Գրութեան» լրագիրը հաղորդում է որ
Թիֆլիսի ՍՈՒՄ սաստիկ հրահրութիւններ կան:
Մասնաւոր ծաղիկը բազմաթիւ զոհեր է անում:
Եթէ հաւատաւոր լրագրի խօսքերին, փետրվարի
26-ին 13 մարդ թաղվեցան միայն Թէլաւ քա-
ղաքի մէջ: Այդ հրահրութիւնները ինչպէս երե-
ւում է տարածված են և ամբողջ Թէլաւի գա-
ւառում:

Նորերումս սկսեց հրատարակել Թիֆլիս-
ՍՈՒՄ մի նոր շառավիղներով, վրայից էլ լե-
զուով «Երկրի» վերնագրով, խմբագրութեամբ
Ի. Չալալաձէի, Վրացերէն լեզուի իմացող-
ները ասում են որ նոր հրատարակութեան լե-
զուն շատ ծանր և զրեթէ անհասկանալի է
բազմութեանը: Իսկ բովանդակութեան մասին
ասում են թէ յօդածները նիւթ կենդանի չէ:

Մարտի 31-ին գիւղական ժամը 4-ին հրդեհ
խայտապեց Թիֆլիսի Գօթիկայի պրօպագան-
դիստ գտնվող Չիթախովի տնիւրում: Այդ տնիւրը
բազմապեղծ էր խառնութեանց, պանդոկներից,
նաւթի մագաղաններից և այլն: Խառնութեանց
մի քանիսն էր միայն ապահոված էին, միւսները
չէին: Ինքն տուրք ապահոված էր: Հրդեհի պատ-
ճառը դեռ յայտնի չէ: Ասում են որ քիստը հաս-
նում է 50,000 ռուբլու: Հրդեհը շարունակվում
էր ամբողջ օրը:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԹԻՖԼԻՍ

Վերջին հեռագրերը հաղորդում են թէ
Լօնդոնի պրօպագանդիստները անգլի-
աները: Եւրոպական պետութիւնները հրա-
ւիրում են Թիւրքիային հաստատել խաղա-
ղութիւնը վերանորոգութիւններով և զօր-
քերը պատերազմական դիրքից արձակելով—
Ռուսաստանը պահանջում է որ Թիւրքիան
ուղարկի իր ներկայացուցչին Ս. Պետերբուրգ:
«Agence Générale Russe» հաղորդում է
որ Թիւրքիայի պատասխանը Լօնդոնի պրօպա-
գանդիստներին կը լինի: Նա երևում է թէ
համաձայն է Ս. Պետերբուրգ իր ներկայա-
ցուցչին ուղարկելու, բայց այնպիսի պայման-
ներ է առաջարկում, որոնք ցոյց են տալիս
թէ ժամանակ է ուղում շահել—Կ. Պոլսից
ընդհանրապէս հաղորդում են հեռագրով թէ
Թիւրքիայի պատերազմական կուսակցութիւնը
այս րօպէիս տիրապետում է հասարակական
կարծիքը, և զրուում է տերութիւնը պատե-
լալով յայտնել Ռուսաստանին, յուսալով
Անգլիայի օգնութեան: Կարծում են թէ Բ.
Դուռը կը մերժէ պրօպագանդիստներին չի
կամենայ որ օտար պետութիւնները խառնվեն
նրա ներքին գործերի մէջ: Ռուսաց զինպան
Լօնդոնում, կոն Շուվալով, պաշտօնապէս
յայտնեց իր տէրութեան կողմից որ Ռու-
սաստանը պատրաստ է իր զօրքի գեներալի-
զացիա սկսել միայն հետեւեալ պայմաններով—
որ Թիւրքիայի և Զերնօօրիայի մէջ խա-
ղաղութիւն կապված լինէր: Բ. որ Թիւրքիան
արձակէր պատերազմական զինքը իր զօրքը
և միջնորդ էր: որ նա իրազօրեմբ թէ իր
խոստացած վերանորոգութիւնները, թէ այն

ընդօրինակ, որոնք առաջարկվեցան Լօնդոն-
ընդերայից: Բ. որ Թիւրքիան անմիջապէս ու-
ղարկէ Ս. Պետերբուրգ իր լրագր ներկայա-
ցուցչին, որպէս զի Ռուսաստանը և Թիւրքիան
կարող էին անմիջապէս հասնել համաձայ-
նութեանը, երկու երկիրների զօրքերի փո-
խադարձ գեներալիզացիայի մասին: Ռուսաց
տէրութիւնը հաղորդեց իր ներկայացուցչին
Կ. Պոլսում, որ նա ցանկանում է Թիւրքաց
տէրութեանց պատասխան ստանալ Լօնդոնի
պրօպագանդիստներին: Թիւրքիայի
պատասխանի ժամանակամիջոցը նշանակված
է ապրիլի 1 (13): Դործերի գրութիւնը կրի-
տիկական է դառնում:

ՊԱՇՏՈՆԱԿԱՆ ՏԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Յայտնի է թէ անցեալ տարուց դեկտեմբ-
րի մէկին Վանայ մէջ պատահած սոսկալի
հրդեհն ի՞նչ աստիճան աղետաբեր եղաւ
տեղւոյն հայ ժողովրդեան նիւթական և բա-
րոյական մեծամեծ փաստեց ենթարկելով
զանազան, մինչև անգամ եկեղեցեաց և դպրո-
ցաց դռներն գոցուած են այսօր, և Վանայ
հասարակութեան ներկայի և ապագայի յու-
սաբեկ թշուառութեան մէջ լինած, այնպէս
որ եթէ ազգովին օգնութիւն չը հասնի, հե-
տեանքն անդամներն է:

Կեդր. վարչութիւնն իրաց այս ողբալի վի-
ճակին ձգտութիւնը պաշտօնական կերպիւ
առաջելով, բարեկեցական կառավարութեան
վերաբերեալ անօրէնութեանց գործադրու-
թեանը համար արժանի եղած ջանքն ընել
եռեւ, այս անգամ որոշեց հանգանակութիւն
մը բանալ մայրաքաղաքի մէջ, օգնութեան
Մասնաժողով մը կազմելով հինգ անդամներ
բաղկացեալ որք են:

Սիմօն պէյ Մագսուտեան
Յակօբ էֆ. Նորատունկեան
Յակօբ Քաղաքեան
Յովհաննէս Եւսեան
Միքայէլ Յակօբեան և Նախագահ կար-
գելով Ամեն. Տ. Խրիմեան սրբադաշնը:

Սոյն մասնաժողովը պաշտօնը պիտի ըլլայ
հանգանակութիւնն արդիւնաւորել, զոյցացած
արդիւնքը գտնել և զայն իւր նպատակին
հասցնելու համար պէտք եղած միջոցները
խորհրդակցութեամբ անօրինել ըստ արժան-
ւոյն:

Արդ՝ Կեդր. վարչութեան սոյն որոշումը
հարկ դատուեցաւ ներկայիս հրատարակել
ի գիտութիւն ազգայնոց, և հրապարակ բո-
լոր բարեկիրտ ազգայինք որ իրենց ողորմու-
թեան կամաւոր տուրքը չը կտան յօգնու-
թիւն Վասպուրականի հրկիւղեց, և իրենց
նպաստներն փութան յանձնել միջոցն վե-
րջիշեալ Մասնաժողովը անդամն, որոց
յատկացած է զանազան նուիրատուութեան
գումարներն արձանագրելով յատուկ ժապո-
ւեկեալ տուժարի մը մէջ, որ վաւերացել է
պատրիարքարանէն:

Այս օրերս հեռագիրը բերեց մեզ Բերլինից
իշխան Բիւմարի իր պաշտօնից հրաժարման
յուրը: Այժմ կարգում ենք գերմանական
«Reichsanzeiger» պաշտօնական լրագրում
Վիլհելմ կայսրի հրամանը, որով Բիւմարի
տեղը նշանակվում է պետական կանցլէր Փո-
բիւլով, իսկ պրուսական մինիստրութեան
նախագահ նշանակվում է Կառլ Զապօգէն:
Իշխան Բիւմարի վարում էր այդ երկու պաշ-
տօններ, իսկ այժմ այդ երկու պաշտօնների
վրա նշանակվում են երկու անձներ: Կար-
ծում են որ Բիւմարի պաշտօնից հրաժար-
վելը ներգործութիւն կունենայ Գերմանիայից
արեւելեան փնդրի վերաբերութեամբ բռնած
քաղաքական ընթացքի փոփոխութեան:

Խմբագիր — հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐՇՐՈՒՆԻ